

SLUTMONITERING AF STOR KÆRGULDSMED *Leucorrhinia pectoralis* I HØJMOSEN HORREBY LYNG

EU LIFE Østdanske Højmoser
EU LIFE 12 NAT/DK/000183

2020

Titel / Title

Slutmonitoring af Stor Kærguldsmed *Leucorrhinia pectoralis* i højmosen Horreby Lyng. 2020. Plöger, Eigil. Guldborgsund og Sorø Kommuner. EU LIFE 12 NAT/DK/000183. www.lifeeast.dk

Udgiver / Publisher

Guldborgsund Kommune
Center for Teknik & Miljø
Parkvej 37
4800 Nykøbing F
teknik@guldborgsund.dk
www.guldborgsund.dk
www.lifeeast.dk

Sorø Kommune
Teknik, Miljø og Drift
Rådhusvej 8
4180 Sorø
teknik-miljoe@soroe.dk
www.soroe.dk
www.lifeeast.dk

ISBN 978-87-94112-03-1

Foto

Forside: Thomas W. Johansen Stor Kærguldsmed
Forside: Guldborgsund Kommune
Side 12: Jan Fisher Rasmussen Stor Kærguldsmed
Bilag 1: Eigil Plöger

Konsulent

AGLAJA
v. Eigil Plöger
Damvej 16, Endeslev
4652 Hårlev
aglaja@post.tele.dk
www.aglaja.dk

SLUTMONITERING AF STOR KÆRGULDSMED
Leucorrhinia pectoralis
I HØJMOSEN HORREBY LYNG

EU LIFE Østdanske Højmoser
EU LIFE 12 NAT/DK/000183

2020

Indhold

Sammenfatning	4
Metode.....	5
Resultater	5
Diskussion og anbefalinger	8
Diskussion.....	8
Anbefalinger.....	10
Referencer	13
Bilag 1 –Fotos af udvalgte lokaliteter	14

Sammenfatning

Stor Kærguldsmed er i 2019 fundet i 13 tidligere tørvegrave og heraf med sikkerhed ynglende i seks tørvegrave, som er meget varierende med hensyn til vandflade, vegetation og tilgroningsgrad. Der er set omkring 150 dyr; overvejende hanner.

I forhold til i 2013 er der gjort væsentligt flere observationer af arten i 2019. Den er desuden ynglende i seks tørvegrave mod i fem i 2013. Der er i 2019 registreret forbedring af levestedet i fire tørvegrave, og Stor Kærguldsmed er observeret i tre af disse, heraf ynglende i to. Det er positivt, at mange af de nye observationer af arten er gjort på lokaliteter, der er opstået i forbindelse rydninger under EU-LIFE-projektet.

Det vurderes, at bestanden af Stor Kærguldsmed i Horreby Lyng er stabil (sund og robust) og tillige voksende. Flere levesteder er forbedret i forhold til seneste registrering i 2013, men mange er forsat i ringe tilstand pga. genvækst. Det er primært bredskygge og stejle brinker, der er ugunstigt for artens levesteder.

Notatet anbefaler mosaikrydning af Birk og andre vedplanter, samt at der fremadrettet etableres fladere brinker i kanaler og tørvegrave. Desuden anbefales en række specifikke tiltag for udvalgte ynglelokaliteter og andre værdifulde (eller potentielle) lokaliteter.

Derimod frarådes etablering af skrab (uddybning) i eksisterende tørvegrave under tilgroning.

Metode

Der er i 2019 eftersøgt voksne individer af Stor Kærguldsmed i ugerne 23-25. Endvidere er exuvier eftersøgt i slutningen af perioden, hvor alle individer må formodes at være forvandlet. Eftersøgningen er primært forgået på de levesteder, der blev undersøgt i den forrige undersøgelse i 2013. Endvidere er der noteret Stor Kærguldsmed på nye potentielle levesteder opstået i forbindelse med EU-LIFE-projektets aktioner, samt hvor arten i øvrigt tilfældigt er set rastende i mosen.

I forbindelse med feltarbejdet er der vurderet levestedsparametre for arten. Dette indebærer en vurdering af:

- bredandel, der er skygget af vedplanter
- andel af søarealet der er dækket af flydeblade
- andel af søarealet der er undervandsvegetation
- andel af søarealet der er med flydebladsvegetation, incl. hængesæk
- andel af søarealet der er med rørsump

Ud fra en sammenstilling af disse parametre, er det samlet vurderet, om levestedet er i optimal, god, moderat eller ringe tilstand. Desuden er der lavet en sammenligning med den foregående levestedsvurdering i 2013/5 (Tabel3)/, således at nærværend rapport's vurdering af fire levestedsparametre er sammenfattet som følger:

- optimal tilstand: hvis fire parametre er positive
- god tilstand: hvis tre parametre er positive
- moderat tilstand: to parameter er positive
- moderat – ringe tilstand: hvis blot én parameter er positiv
- ringe tilstand: hvis alle parametre negative

Resultater

De indsamlede data er indtastet i Naturdata samt sammenfattet i Tabel 1, der også inkluderer udvalgte data fra 2013-undersøgelsen /5/ samt fra nye potentielle levesteder.

Angivelse af de undersøgte lokaliteter samt med angivelse af observationer (herunder tilfældige rastende dyr) samt af ynglefund fremgår af Kort 1.

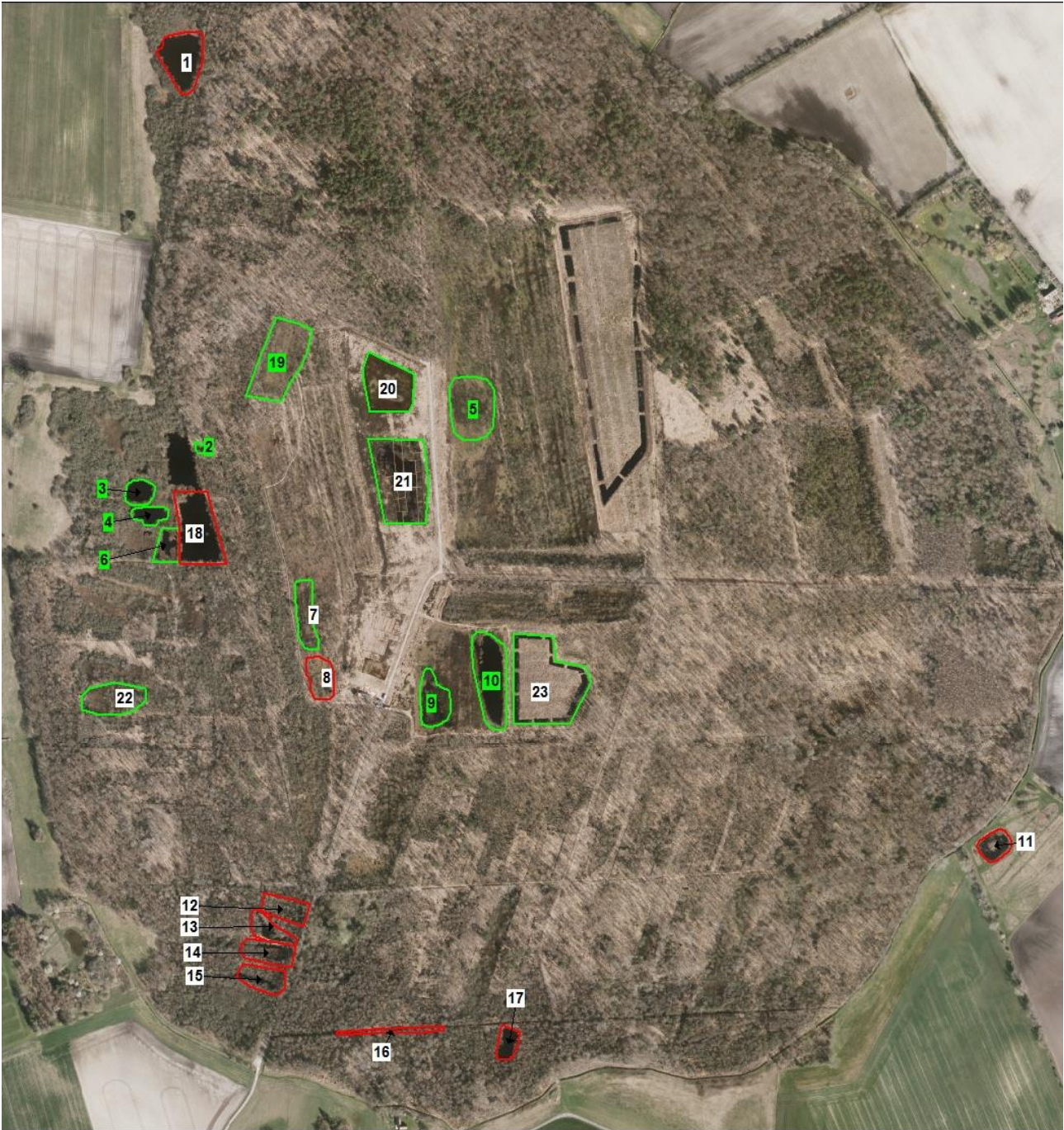
I Bilag 1 ses en række fotos af flere af lokaliteterne. Fotos er fra april 2020.

Stor Kærguldsmed er meget glædeligt observeret på 13 lokaliteter, heraf ynglende på seks. Der er et vist, men ikke fuldstændigt sammenfald med tidligere ynglelokaliteter. Det er positivt, at mange af de nye observationer af arten er gjort på lokaliteter, der er opstået i forbindelse rydninger under EU-LIFE-projektet, hvortil guldsmedene tilsyneladende tiltrækkes, når de flyver rundt i mosen.

I alt er der observeret ca. 150 dyr , hvoraf en del antageligt er de samme. Det er langt overvejende hanner, der er registreret. Hunnerne af denne art er svære at erkende fra de øvrige kærguldsmedearters hunner.

Lok ID	Tidl. ID	Obs. 2019	Ynglefund 2019	Ynglefund 2013	Levested tilstand 2019	Levested tilstand 2013	Levested ændring
1	605	Nej	Nej	Nej	Moderat	Mod.-ringe	Ingen
2	599	Ja	Nej	Nej	Mod.-ringe	Ringe	Ingen
3	603	Ja	Ja	Ja	Moderat	Mod.-ringe	Ingen
4	601	Ja	Nej	Nej	Moderat	Mod.-ringe	Ingen
5	593	Ja	Ja	Ja	God-mod.	Mod.-ringe	Ingen
6	602	Ja	Ja	Nej	Moderat	Mod.-ringe	Ingen
7	591	Ja	Nej	Nej	God	Moderat	Forbedring
8	592	Nej	Nej	Nej	God	Moderat	Forbedring
9	589	Ja	Ja	Nej	Optimal	Optimal	Forbedring
10	590	Ja	Ja	Ja	God	Mod.-ringe	Forbedring
11	606	Nej	Nej	Nej	Moderat	Ringe	Ingen
12	597	Nej	Nej	Nej	Ringe	Mod.-ringe	Ingen
13	598	Nej	Nej	Nej	Ringe	Ringe	Ingen
14	596	Nej	Nej	Nej	Ringe	Mod.-ringe	Ingen
15	607	Nej	Nej	Nej	Ringe	Ringe	Ingen
16	594	Nej	Nej	Ja	Mod.-ringe	Mod.-ringe	Ingen
17	595	Nej	Nej	Ja	Mod.-ringe	Ringe	Ingen
18	600	Nej	Nej	Nej	Moderat	Mod.-ringe	Ingen
19	i.u.	Ja	Ja	Ikke undersøgt	Moderat	Ikke undersøgt	
20	i.u.	Ja	Nej	Ikke undersøgt	Ikke vurderet		
21	i.u.	Ja	Nej	Ikke undersøgt	Ikke vurderet		
22	i.u.	Ja	Nej	Ikke undersøgt	Ikke vurderet		
23	i.u.	Ja	Nej	Ikke undersøgt	Ikke vurderet		
I alt		13	6	5			

Tabel 1. Registreringer fra feltarbejdet i 2019. Desuden er indarbejdet data fra forrige registrering i 2013 /5/. Lokalteter med observationer og/eller ynglefund er fremhævet med grønt.

Kort 1. På kortet vises 23 undersøgte lokaliteter i 2019 (nr. 1-23), hvoraf lokalitet nr. 1-18 ligeledes er undersøgt i 2013 /5/. Lokaliteter med grøn afgrænsning viser observation af arten i 2019, mens grøn label viser, at der tillige er ynglefund i 2019. På lokaliteter med rød afgrænsning er arten ikke fundet i 2019.

Diskussion og anbefalinger

Diskussion

Stor Kærguldsmed er på Habitatdirektivets Bilag II og IV. Den har national rødlistestatus som "ikke truet" (LC), dvs. den er ikke rødlistet.

Stor Kærguldsmed har altid været sjælden i Danmark, men er også gået tilbage i løbet af de sidste hundrede år. Stor Kærguldsmed er siden 1764 fundet på omkring 40 lokaliteter dels i Nordøstsjælland, dels i Midt- og Østjylland. Den er de senere årtier gået meget kraftigt tilbage, og frem til 2000 var den kun kendt fra enkelte nordsjællandske moser. Siden 2000 er arten fundet på en række nye lokaliteter og kendes i dag fra ca. 40 steder på Sjælland og Falster. Det øgede antal lokaliteter skyldes dels, at arten har fået større opmærksomhed grundet sin beskyttelsesstatus og dels, at den har spredt sig til nye lokaliteter. I Tyskland er arten under spredning mod nord, og i 2014 blev der således fundet en ynglebestand af arten i Sønderjylland tæt på den dansk-tyske grænse.

Det vurderes, at det er en kombination af dens skjulte levevis, den er vanskelig at bestemme, samt at den primært holder til i næringsfattige vandhuller, at den kun findes på få relativt få lokaliteter i Danmark. Stor Kærguldsmed er på Lolland-Falster kun registreret ynglende på to lokaliteter: Listrup Lyng og Horreby Lyng – begge på Midtfalster.

Stor Kærguldsmed er så sjælden, at den er opført på EU Habitatdirektivets bilag IV. Hvis en art er opført på bilag IV, er kommunen forpligtiget til at sikre, at deres levesteder fastholdes eller forbedres. Arten er derfor også en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området nr. 175 Horreby Lyng og Listrup Lyng. I Natura 2000-planen for områderne fremgår det, at kommunen tillige skal arbejde for at sikre levesteder udenfor Natura 2000-områderne.

Stor Kærguldsmed blev første gang fundet i Horreby Lyng i 2003, og i dag vurderes det meget positivt, at Stor Kærguldsmed har en stabil bestand i Horreby Lyng, og at bestanden er voksende. Levestederne er primært gamle tørvegrave med ret varierende vegetation og tilgroningsgrad.

Det er muligt, at den varme sommer i 2018 med måneder uden regn har betydet, at flere af ynglelokaliteterne har været udtørret, og at de to-årige larver af arten er døde. De ynglefund, der er gjort i 2019, er gjort i tørvegrave, der logisk nok ikke kan have været udtørret totalt i 2018, idet larverne så ikke ville have overlevet.

I 2019 er den yderst positivt fundet ynglende i tre tørvegrave, hvor den ikke ynglende i 2013. Derimod mangler der ynglefund i 2019 fra to tørvegrave (nr. 16 og 17) i mosens sydlige del /Tabel 1/.

Der er i LIFE-projektet gennemført aktioner for at genskabe aktiv højmoser. Aktiviteterne udgøres primært af:

- a) en generel vandstandshævning i moser,
- b) rydninger af Birk
- c) og etablering af forskellige former for "spirebede" (etableringsområder) for Sphagnum (tørvemos).

Selvom sommeren 2018 som sagt var ekstrem tør og den efterfølgende vinter ligeledes nedbørsfattig, vurderes tilbageholdelse af vand som resultat af EU-LIFE-projektet at være succesfuld og af væsentlig betydning for levestederne for Stor Kærguldsmed. Dette er dels for at hindre udtørring af eksisterende levesteder; dels for at en generelt højere vandstand i sammenhæng med eksempelvis rydning kan give nye levesteder for arten.

Rydning er primært foretaget som led i forsøget på at genskabe aktiv højmoser, men der er tillige lavet tiltag for at forbedre levestederne for Stor Kærguldsmed. Der er helt eller delvist ryddet vedplanter omkring fire tørvegrave (lokalitet 7-10), og sammen med øget vandstand vurderes dette at være en væsentlig forbedring af levestederne. Genvækst af vedplanter ses stort set langs alle bredder, hvor der er ryddet vedplanter. Men lokalt forekommer det også, at stødene er druknet.

Der er flere side-effekter af at rydde vedplanter; fx bliver levestederne mere vindudsatte. Derudover reduceres skyggen langs bredderne, således at eksempelvis Tagrør vil kunne etablere sig langs brinkerne, hvor ikke brinkerne er for stejle. Mindre skyggende rørskovsarter som Næb-Star og Smalbladet Kæruld vil ligeledes begunstiges af rydning af vedplanter. Det er uvist, i hvor høj grad tilgroning af bredarealet i rørskov domineret af Tagrør og øget grad af blæst på lokaliteterne påvirker levesteder for Stor Kærguldsmed; men det er ikke nødvendigvis positivt, da larveudviklingen kræver varmt vand (solbeskinnet).

Hvad angår spirebedene for Sphagnum vil der givetvis her være en for lav sommervandstand til, at Stor Kærguldsmed kan gennemføre livscyklus. De observerede guldsmede er sandsynligvis dyr, der er tiltrukket af åbne vandflader eller forekomst af andre guldsmede. De nye indre kanaler, der er lavet i forbindelse med lokale opstemninger som følge af EU-LIFE-projektet (Lokalitet 23 samt en større lignende lokalitet mod nord, Kort 1), kan muligvis over tid udvikles til levesteder for guldsmeden, når der har etableret sig flydeblads- og undervandsvegetation i dem.

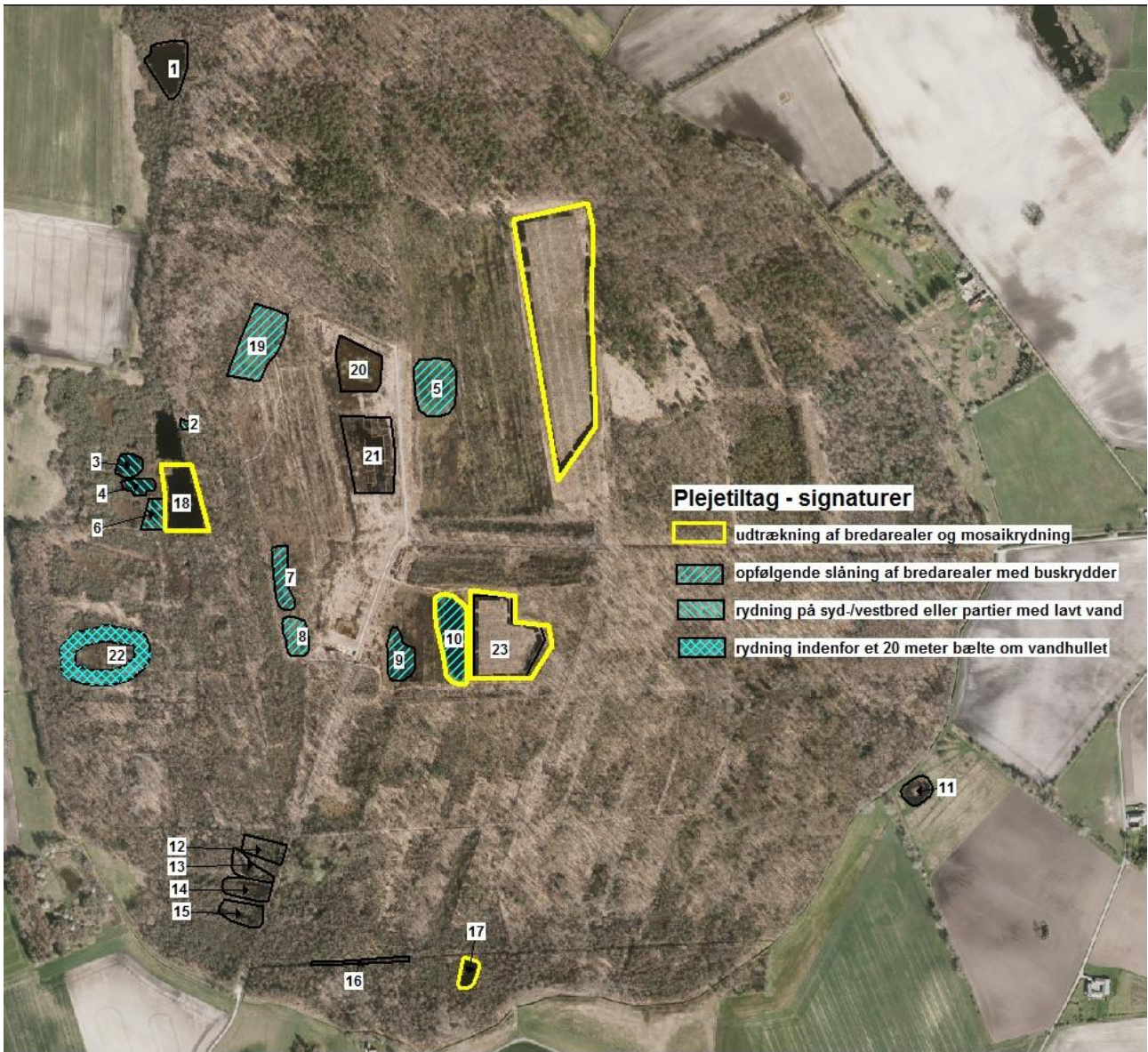
Anbefalinger

Det anbefales, at der sker (se Kort 2):

- mosaik-rydning, når der ryddes langs bredder af levesteder for Stor Kærguldsmed, således at 30-40 % af bredarealerne fortsat er beskyttet mod blæst. Evt. gøres dette ved, at vedplanter i en afstand af 5-8 meter fra bredden skånes, mens hele bredarealet ryddes
- sikring af større arealer med fladere brinker i eksisterende tørvegrave med stejle brinker og i nye udgravninger (kanaler)
- for lokaliteterne 7-10 anbefales det, at bredderne holdes åbne ved rydning af genvækst langs bredderne med buskrydder
- for lokalitet 10 anbefales dog, at der tillades genvækst langs 30-40 % af den østlige bred og evt. den nordlige
- for lokalitet 10 bør der etableres fladere brinker på dele af bredarealet; evt. ved uddozning af tørvejord andet steds fra i mosen
- for lokalitet 5, 7, 8 og 19 anbefales, at der foretages opfølgende rydning
- for lokalitet 2,3,4 og 6 foretages rydning på syd- og vestbredden eller hvor vandstanden vurderes at være lavest
- for lokalitet 22, der vurderes at have stort potentiale som ynglelokalitet foreslås rydning af alle vedplanter indenfor en afstand af ca. 20 meter fra tørvegraven.

Det vurderes, at der med målrettet pleje er tilstrækkeligt med levesteder i Horreby Lyng.

Det vurderes ligeledes, at anbefalingerne er i overensstemmelse med tiltag, der vil fremme udviklingen af 7110-aktiv højmosé.

Kort 2. På kortet vises anbefalinger til plejetiltag nævnt i afsnittet "Anbefalinger".

Stor Kærguldsmed (Foto: Jan Fischer Rasmussen).

Referencer

1. Naurdata.dk
2. FugleogNatur.dk
3. Bugbasen
4. Undersøgelse af forekomsten af Stor Kærguldsmed i indsatsområder for arten i Gribskov Kommune. Mogens Holmen 2019
5. Kortlægning og vurdering af behov for forvaltningstiltag for Stor Kærguldsmed i Horreby Lyng. Lars L. Iversen. Østdanske Højmoser EU LIFE Eastern Bogs. Guldborgsund Kommune. 2013

Bilag 1 –Fotos af udvalgte lokaliteter

Foto 1. Lokalitet 9. Her yngler Stor Kærguldsmed. Vedplanter er ryddet primært mod vest og syd.

Lokalitet 10, hvor Stor Kærguldsmed ligeledes yngler. Her er der ryddet primært mod øst.

Foto 3. Lokalitet 23 rummer en del relativt nygravde kanaler, hvor også arten er observeret.

Foto 4. Lokalitet 21 udgøres af spirebede for Sphagnum.

Foto 5: Lokaltet 7 og 8 er delvist ryddet for vedplanter.
Men udtørring i sommerhalvåret er fortsat kritisk for lokaliteten.

ISBN NR: 978-87-94112-03-1